

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“1” червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ХІРУРГІЧНІ ХВОРОБИ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН»**

Галузь знань: 21 «Ветеринарія»

Спеціальність: «211 Ветеринарна медицина»

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники: Володимир ТКАЧЕНКО, доцент, кандидат ветеринарних наук,
доцент,
Павло СОЛОНІН, доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент,
Олександр ОНИЩЕНКО, старший викладач кандидат
ветеринарних наук,
Дмитро ТАРНАВСЬКИЙ, старший викладач

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Хірургічні хвороби продуктивних тварин» забезпечує удосконалення та поглиблення сучасних теоретичних знань і практичних навичок щодо розпізнавання, лікування та профілактики незаразних хірургічних хвороб продуктивних тварин.

При вивченні дисципліни студенти вчать розуміти основні механізми виникнення, розвитку і закінчення хірургічних хвороб, зокрема пов'язаних з порушенням утримання та експлуатації продуктивних тварин, та розробляти необхідні інноваційні підходи в діагностиці (в тому числі хірургічній), профілактиці та лікуванні цих захворювань, а також набувають вміння приймати відповідні рішення та нести за них особисту відповідальність.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	6	-
Семестр	11	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Практичні, семінарські заняття		-
Лабораторні заняття	30 год	-
Самостійна робота	75 год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3 год.	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – удосконалення та поглиблення теоретичних знань і практичних навичок із профілактики, ранньої діагностики та лікування хірургічних хвороб продуктивних тварин (вивчення їх етіології, патогенезу, симптомів, перебігу, прогнозу та диференціальної діагностики) з метою використання їх у клінічній ветеринарній медицині.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню дисципліни «Ветеринарні превентивні технології незаразних хвороб ВРХ»:

Анатомія свійських тварин; Цитологія, гістологія, ембріологія; Ветеринарна мікробіологія; Біохімія т-н з осн.фіз.і кол.хімії; Фізіологія тварин; Ветеринарна імунологія; Ветеринарна вірусологія; Гігієна тварин; Клінічна діагностика хвороб тварин; Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія; Ветеринарна фармакологія; Паразитологія та інвазійні хвороби; Ветеринарна клінічна біохімія; Акушерство, гінекологія і біотехнологія відтворення тварин з основами андрології; Загальна і спеціальна хірургія; Внутрішні хвороби

тварин; Ветеринарна токсикологія; Епізоотологія та інфекційні хвороби; Репродуктологія тварин; Спеціальна пропедевтика, терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

СК 7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

СК 12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

СК 13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

Програмні результати навчання

ПРН 6. Розробляти карантинні та оздоровчі заходи, методи терапії, профілактики, діагностики та лікування хвороб різної етіології.

ПРН 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.

ПРН 11. Узагальнювати та аналізувати інформацію щодо ефективності роботи ветеринарних фахівців різного підпорядкування.

ПРН 19. Здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

Компетенції Першого дня, відповідно з вимогами Європейського Союзу

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

4. Сприяти та контролювати збереження здоров'я та безпеки себе, пацієнтів, власників тварин, колег та навколишнього середовища під час здійснення професійної діяльності; демонструвати знання про принципи забезпечення якості; застосовувати принципи управління ризиками на практиці

9. Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

10. Розуміти та застосовувати принципи концепції Єдиного здоров'я для забезпечення належної клінічної практики у ветеринарії, а також науково обґрунтованої та доказової ветеринарної медицини.

12. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку

ООН.

18. Проводити повне клінічне обстеження та демонструвати особисту здатність до прийняття самостійних клінічних рішень.

19. Розробляти відповідні плани лікування пацієнтів та проводити лікування в інтересах кожної тварини під опікою, використовуючи доступні ресурси, а також надавати відповідні власні міркування щодо охорони здоров'я тварини та людини та навколишнього середовища.

20. Надавати невідкладну і першу медичну допомогу тваринам поширених видів. Розставляти пріоритети та розподіляти ресурси відповідно до кожної конкретної ситуації.

24. Використовувати базове діагностичне обладнання та ефективно проводити обстеження тварин відповідно до конкретного випадку, згідно з належною практикою охорони здоров'я та біобезпеки і чинними нормативними документами. Розуміти внесок цифрових інструментів та штучного інтелекту у теорію і практику ветеринарної медицини.

25. Розпізнавати ознаки можливих захворювань тварин, що підлягають повідомленню до відповідних державних органів, зоонозів, а також ознак жорстокого поводження з тваринами та вживати відповідних заходів, у тому числі повідомляти відповідні органи влади.

27. Правильно і відповідально призначати пацієнтам ліки та видавати їх відповідно до Законодавства та останніх настанов.

30. Належним чином виконувати асептичні процедури.

31. Безпечно проводити тварині седацію, загальну та регіональну анестезію; застосовувати хімічні методи витримки.

32. Оцінювати стан больової реакції тварини, управляти болем та запобігати завчасно тварині болю.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тиждень	усього	у тому числі				
л			п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Загальна хірургія							
Тема 1. Профілактика травматизму продуктивних тварин в сучасних умовах утримання. Класифікація травматизму. Вплив травми на організм тварин.	1	12	1		2	-	9
Тема 2. Значення та види знеболення продуктивних тварин, профілактика ускладнень під час наркозу та боротьба з ними.	2-3	16	2		4	-	10
Тема 3. Профілактика відкритих механічних пошкоджень. Видові особливості ранового процесу продуктивних тварин.	4-5	16	2		4	-	10
Тема 4. Профілактика хірургічної інфекції. Механізми, що попереджують розвиток інфекції.	6-7	16	2		4	-	10
Разом за змістовим модулем 1		60	7		14	-	39
Змістовий модуль 2. Спеціальна хірургія							

Тема 5. Кастрація продуктивних тварин та профілактика ускладнень.	7-8	16	2	4	-	8
Тема 6. Профілактика, діагностика та лікування хвороб в ділянці голови у продуктивних тварин.	9-10	16	2	4	-	8
Тема 7. Профілактика та лікування хвороб у ділянці черевної стінки та прямої кишки продуктивних тварин.	11-12	16	2	4	-	8
Тема 8. Профілактика, діагностика та лікування хвороб кінцівок продуктивних тварин у промислових і колективних господарствах.	13-15	21	2	4	-	12
Разом за змістовим модулем 2		60	8	16	-	36
Усього годин		120	15	30		75

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Профілактика травматизму продуктивних тварин в сучасних умовах утримання. Вплив травми на організм тварин.	1
2	Особливості знеболення продуктивних тварин, профілактика ускладнень під час наркозу та боротьба з ними.	2
3	Профілактика відкритих механічних пошкоджень. Видові особливості ранового процесу продуктивних тварин.	2
4	Способи профілактики хірургічної інфекції.	2
5	Хірургічні втручання на статевих органах продуктивних тварин за патології.	2
6	Профілактика, діагностика та лікування хвороб в ділянці голови у продуктивних тварин.	2
7	Профілактика та лікування хвороб у ділянці черевної стінки та прямої кишки продуктивних тварин.	2
8	Профілактика, діагностика та лікування хвороб кінцівок продуктивних тварин у промислових і колективних господарствах.	2
Всього		15

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Особливості фіксації свиней, коней, ВРХ, овець, кіз при підготовці до операції.	2
2	Профілактика травматизму продуктивних тварин в сучасних умовах утримання.	2
3	Регіональна анестезія продуктивних тварин.	2
4	Наркоз корів, коней, овець, кіз, свиней.	2

5	Загальні сучасні принципи і методи лікування за відкритих і закритих механічних пошкоджень продуктивних тварин.	2
6	Оперативні втручання у продуктивних тварин за гнійних процесів м'яких тканин	
7	Специфічна хірургічна інфекція продуктивних тварин, методи діагностики, терапії і профілактики.	2
8	Профілактика гнійної хірургічної інфекції продуктивних тварин, методи лікування.	2
9	Оперативна хірургія репродуктивних органів продуктивних тварин.	2
10	Профілактика ранніх та пізніх післякастраційних ускладнень у самців продуктивних тварин	2
11	Операції в ділянці тазової ділянки: пахово-мошонкові грижі, промежинні грижі.	2
12	Оперативні втручання за хірургічних хвороб черевної порожнини у продуктивних тварин	2
13	Операції в ділянці анусу: відсутність анального отвору, виворіт прямої кишки.	2
14	Профілактика та лікування хірургічних захворювань кінцівок продуктивних тварин.	2
15	Профілактика та лікування хірургічних захворювань кінцівок продуктивних тварин.	2
Всього		30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Травма і травматизм. Реакція організму на травму.	4
2	Закриті механічні пошкодження у продуктивних тварин.	2
3	Рани і рановий процес продуктивних тварин.	4
4	Опіки, відмороження та електротравми. Виразки, нориці	4
5	Хвороби судин та лімфатичних вузлів.	2
6	Неспецифічна хірургічна інфекція продуктивних тварин.	4
7	Специфічна хірургічна інфекція продуктивних тварин.	4
8	Хвороби шкіри.	2
9	Хвороби м'язів.	4
10	Хвороби сухожилків, сухожилкових піхв та бурс.	4
11	Хвороби кісток у продуктивних тварин.	2
12	Хвороби суглобів продуктивних тварин.	4
13	Стороні тіла в тканинах та органах у продуктивних тварин.	4
14	Види та методи стимулюючої терапії в лікуванні тварин з хірургічною патологією.	2
15	Новокаїнові блокади як метод патогенетичної терапії.	4
16	Фіксація та повал тварин. Техніка безпеки.	2
17	Загальні принципи знерухомлення та знеболення продуктивних тварин. Топографічна анатомія грудної стінки.	4
18	Типові оперативні втручання в ділянці голови у продуктивних тварин. Топографічна анатомія ділянки голови.	4
19	Типові оперативні втручання в ділянці шиї у продуктивних тварин. Топографічна анатомія ділянки шиї корів.	2
20	Типові хірургічні втручання в ділянці живота у продуктивних тварин. Топографічна анатомія черевної стінки.	4

21	Оперативна хірургія репродуктивних органів продуктивних тварин. Операції на матці. Топографічна анатомія органів тазової порожнини.	4
22	Хвороби кінцівок у продуктивних тварин	2
23	Хвороби копитець у продуктивних тварин	3
Разом		75

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- модульні тести;
- усне та письмове опитування;
- захист практичних робіт;
- реферати;
- пірінгове оцінювання, самооцінювання.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебатів;
- метод командної роботи;

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Загальна хірургія		
Лабораторна робота 1.	Знати способи фіксації тварин і правила безпеки при роботі з тваринами. Вміти застосовувати принципи біобезпеки і біозахисту при проведенні операцій.	7
Лабораторна робота 2.	Знати місцеву реакцію організму на травму: запальні процеси та загальні методи лікування тварин при запальних процесах. Застосовувати новокаїнову терапію. Володіти методами стимулюючої терапії при хірургічних хворобах.	7
Лабораторна робота 3.	Знати способи місцевої анестезії і вміти їх застосовувати для тварин. Знати місцеві анестетики та вміти їх застосовувати для поверхневої, інфільтраційної анестезії	7
Лабораторна робота 4.	Знати і вміти застосовувати способи анестезії, премедикації, загального знеболювання, наркозу у різних видів тварин.	7
Лабораторна робота 5.	Вміти диференціювати закриті пошкодження. Знати як лікувати тварин з термічними,	7

	хімічними пошкодженнями та електротравми.	
Лабораторна робота 6.	Знати техніку дослідження загального стану пораненої тварини, вміти проводити дослідження рани, хірургічну обробку та лікування ран з накладанням первинних і вторинних швів.	7
Лабораторна робота 7.	Вивчити способи неспецифічної стимулюючої терапії у ветеринарній хірургії. Знати методи патогенетичної терапії та вміти застосовувати їх за хірургічних патологій.	7
Лабораторна робота 8.	Вивчити види та клінічні прояви хірургічної інфекції у тварин. Вміти діагностувати сепсис, вивчити класифікацію, клінічну картину, методи лікування та профілактики його у тварин.	7
Самостійна робота		14
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Спеціальна хірургія		
Лабораторна робота 9.	Вміти проводити кастрацію самців і самок свійських тварин. Знати техніку проведення кастрації крипторхів. Знати способи та вміти надавати допомогу при післякастраційних ускладненнях.	7
Лабораторна робота 10.	Вміти проводити кастрацію самців і самок свійських тварин. Знати техніку проведення кастрації крипторхів. Знати способи та вміти надавати допомогу при післякастраційних ускладненнях.	7
Лабораторна робота 11.	Знати техніку проведення типових операцій в ділянці черевної порожнини: руменотомія, гастрономія, ентеротомія, резекція кишки.. Герніотомія. Вміти проводити лапаротомію	7
Лабораторна робота 12.	Знати і вміти проводити оперативні втручання в ділянці черевної стінки: лапароцентез, руменоцентез. Вивчити особливості оперативного втручання в ділянці черевної стінки	7
Лабораторна робота 13.	Знати техніку проведення операцій в ділянці ануса і прямої кишки (евентрація прямої кишки).	7
Лабораторна робота 14.	Вміти проводити пункцію суглобів, сухожильних піхв та бурс. Знати техніку проведення регіонального знеболення на кінцівках.	7

Лабораторна робота 15.	Вміти проводити пункцію суглобів, сухожильних піхв та бурс. Знати техніку проведення регіонального знеболення на кінцівках.	7
Самостійна робота		21
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен/залік		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=731>).
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;

10. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Сухонос В.П., Куліда М.А., Солонін П.К., Ткаченко С.М., Ткаченко В.В. Оперативна хірургія (частина 1). Київ, 2018.- 460с.
2. Ветеринарні превентивні технології незаразних хвороб великої рогатої худоби (хірургічні хвороби): навч. посіб. / В. В. Ткаченко, М. О. Малюк, Д. В. Тарнавський, В. В. Климчук; Національний університет біоресурсів і природокористування України. - Київ : Ямчинський О. В., 2024. - 208 с.

3. Оперативна хірургія з основами топографічної анатомії, анестезіології (частина 1) Сухонос В.П., Малюк М.О.,Куліда М.А., Солонін П.К., Ткаченко С.М., Ткаченко В.В., Дорошук В.О. – Київ, НУБіП України, 2021 .- 460 с.

4. Оперативна хірургія з основами топографічної анатомії, анестезіології (частина 2) Сухонос В.П., Малюк М.О.,Куліда М.А., Солонін П.К., Ткаченко С.М., Ткаченко В.В., Шупик О.В., Климчук В.В., Тарнавський Д.В. – Київ НУБіП -2022 .- 370с

Додаткові:

5. Auer, J.A, & Stick, J.A. (eds.) (2012) *Equine Surgery*, 4th edition, Section XII: Musculoskeletal System, Elsevier Saunders, pp. 994-1487.

6. Baird AN. Chapter 13. *Bovine Gastrointestinal Surgery*. In: Turner and McIlwraith's Techniques in Large Animal Surgery, 4th Edition. Hendrickson DA, Baird AN (Eds). John Wiley & Sons Inc, 2013, pp. 211-232.

7. Кас G, Masmеjean E, Gueneret M, et al. (2009) Bactericidal efficacy of a 1.5 min surgical hand-rubbing protocol underin-use conditions. *Journal of Hospital Infection*, 72(2):135-9

8. Howe, L. M., & Boothe, H. W. (2006). Antimicrobial use in the surgical patient. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*, 36(5), 1049–60.

9. Tobias KM, Van Amstel SR. Modified proximal perineal urethrostomy technique for treatment of urethral stricture in goats. *Vet Surg* 42 (2013) 455–462.

10. Influence of autological growth factors on activation of regenerative processes of the superficial digital flexor tendon of horses / Malyuk M.O., Brusko E.P., Hnapovska Y.O., Tkachenko V.V., et al. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. 2023. 14(2). P. 284-289. DOI:[10.15421/022342](https://doi.org/10.15421/022342) (**Scopus**)